

**Институција омбудсмена за људска
права Босне и Херцеговине**

**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПОЈАВАМА
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У БОСНИ И
ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА 2014. ГОДИНУ**

Бања Лука, март 2015. године

САДРЖАЈ

УВОД	5
СТАТИСТИКЕ	5
МОБИНГ	9
ДИСКРИМИНАЦИЈА ПО ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ (LGBT)	10
ГОВОР МРЖЊЕ.....	12
СУДСКА ПРАКСА.....	15
ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ	19
АКТИВНОСТИ ПРОМОЦИЈЕ И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА.....	22
ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.....	26
АНЕКС I ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ПРЕПОРУКА У ОБЛАСТИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.....	28

УВОД

За разлику од земаља у којима постоје специјализоване институције за заштиту равноправности, Закон о забрани дискриминације Босне и Херцеговине повјерава Институцији омбудсмена БиХ статус “централне институције надлежне за заштиту од дискриминације” и у ту сврху предвиђа оснивање и рад посебног одјела са искључивим задатком разматрања предмета наводне дискриминације коју је починило било које правно или физичко лице и у било којој области живота.

Закон предвиђа широку лепезу надлежности омбудсмена које сежу од промотивних активности, преко истраживања у области дискриминације, до поступања по жалбама појединаца који тврде да су жртве дискриминације и преузимања активне улоге у прекршајним поступцима за заштиту од дискриминације. У том смислу, законске надлежности омбудсмена БиХ у области заштите од дискриминације, у великој мјери, прате међународне стандарде релевантне за рад тијела за заштиту једнакости.

Међутим, за ефикасну борбу против дискриминације није довољно само усвојити законска рјешења усклађена с тим стандардима. Кључно је осигурати ефикасну и правилну примјену Закона која је, у Босни и Херцеговини, тренутно оцијењена слабо, прије свега кроз јачање институција које могу одговорити новом важном задатку антидискриминацијске заштите коју им је Закон повјерио и кроз континуирану подршку њиховим активностима од других кључних актера.

Одјел за елиминацију свих облика дискриминације успостављен је у јануару 2009. године са основним циљем да осигура уједначавање приступа у остваривању и заштити права грађана на читавој територији БиХ и подузима ефикасне мјере с циљем спречавања било којег облика дискриминације. Радом на појединачним жалбама или у поступцима истраживања по службеној дужности, омбудсмени настоје да укажу на значај досљедне примјене забране дискриминације садржане у међународним конвенцијама и домаћем законодавству, као и на значај усклађивања домаћег законодавства с међународним стандардима људских права. У препорукама и осталим одлукама указује се одговорним институцијама и службама на факторе који онемогућавају равноправан законски третман према свим грађанима БиХ и предлажу одговарајуће мјере за ефикасну правну интервенцију усмјерену на заштиту права грађана.

Детаљни подаци о раду Одјела, извјештаји из претходних година, законска регулатива, као и обрасци и упутства за покретање поступка за заштиту од дискриминације, доступни су на www.омбудсмен.гов.ба

СТАТИСТИКЕ

У току 2014. године, у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације регистровано је укупно 230 жалби. Ово представља повећање броја жалби за 32 предмета или 16,16% у односу на претходну, 2013. годину, када је било регистровано 198 жалби. Одјел за елиминацију свих облика дискриминације имао је процентуално највеће повећање броја предмета у поређењу са осталим одјелима у Институцији, ако се изузме Одјел за права националних, вјерских и других мањина, гдје је укупно годишње повећање броја предмета за 3 довело до процентуалног повећања од 23,08%.

Према процјенама омбудсмена, овај податак и даље не представља стваран приказ обима дискриминације јер и даље постоје непријављени случајеви због генералног неповјерења као и због страха од евентуалних негативних посљедица по статус жртава.

Највећи број жалби односи се на мобинг као посебан облик дискриминације на радном мјесту (69), затим слиједе жалбе на дискриминацију на основу друштвеног положаја и пола (25), дискриминацију на основу етничке припадности (22), дискриминацију на основу националног или социјалног поријекла (19) и дискриминацију на основу образовања (12).

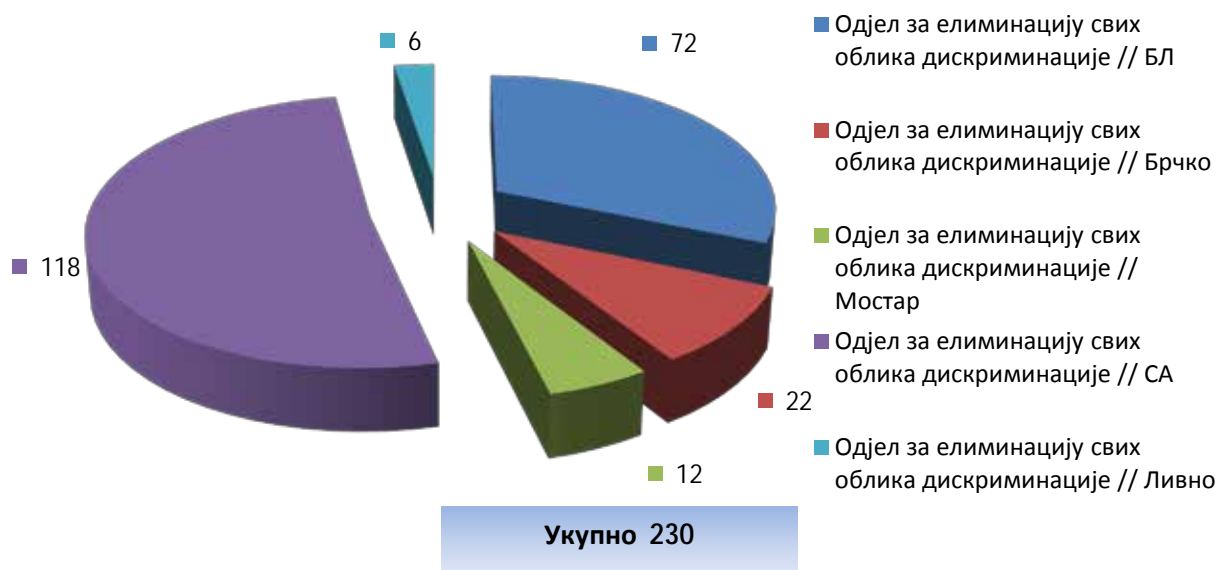
ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ / КАНЦЕЛАРИЈЕ	САРАЈЕВО	БАЊА ЛУКА	БРЧКО	МОСТАР	ЛИВНО	УКУПНО
Узнемиравање	1	3	0	0	0	4
Полно узнемиравање	0	0	0	0	0	0
Мобинг	42	16	7	3	1	69
Сегрегација	0	1	0	0	0	1
Издавање налога и помагање другима приликом дискриминације	0	0	0	0	0	0
Потицање на дискриминацију	0	0	2	0	0	2
На основу расе	0	0	0	0	0	0
На основу боје коже	0	0	0	0	0	0
На основу језика	3	1	0	0	1	5
На основу вјере	1	1	0	0	0	2
На основу етничке припадности	11	11	0	0	0	22
На основу националног или социјалног поријекла	11	5	3	0	0	19
На основу везе са националном мањином	0	0	2	1	0	3
На основу политичког или другог увјерења	1	2	0	1	1	5
На основу имовног стања	1	2	0	1	0	4
На основу чланства у синдикату или другом удружењу	1	4	0	0	1	6
На основу образовања	5	5	2	0	0	12
На основу друштвеног положаја и пола	7	10	7	0	1	25
На основу полног изражавања или оријентације	3	8	0	0	0	11
Остало	32	3	0	6	1	42

Табела 1: Приказ примљених жалби по канцеларијама и облицима дискриминације

Од укупно регистрованих 230 предмета дискриминације, 118 је регистровано у Подручној канцеларији Сарајево, 72 у Главној канцеларији Бања Лука, 22 у Подручној канцеларији Брчко, 12 у Подручној канцеларији Мостар и 6 у Теренској канцеларији у Ливну. Статистике ове врсте имају само формалан, али не и индикативан значај јер било које лице, из било којег подручја у Босни и Херцеговини, може да изјави жалбу канцеларији омбудсмена према сопственом нахођењу.

ОДЈЕЛ	Примљено у 2014.
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // БЛ	72
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // Брчко	22
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // Мостар	12
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // СА	118
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације // Ливно	6
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	230

Табела 2: Приказ примљених жалби по канцеларијама

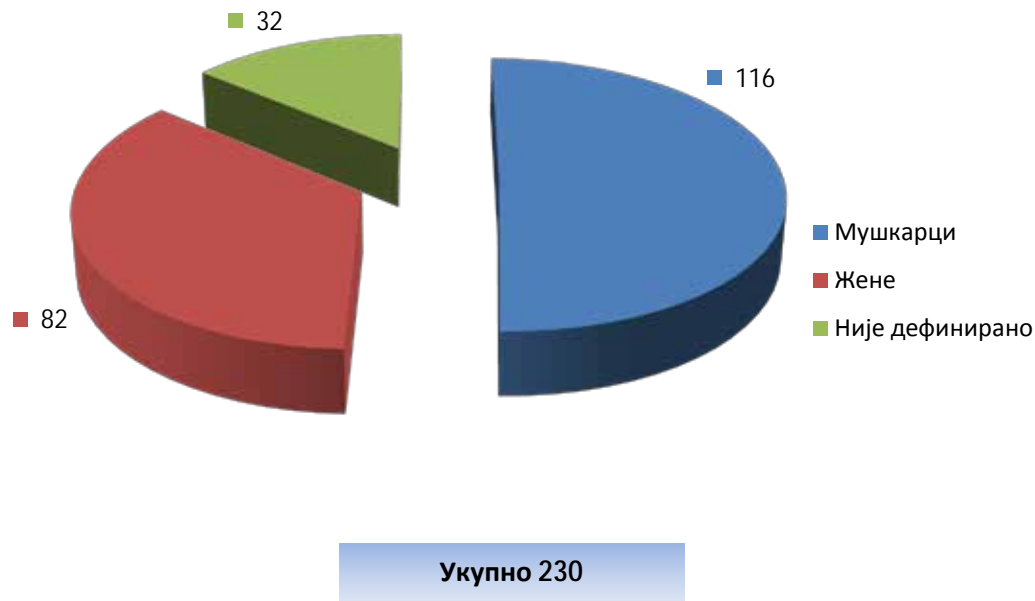

Дијаграм 1: Преглед примљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2014. г. по канцеларијама

КАНЦЕЛАРИЈЕ	ПРИМЉЕНЕ	У РАДУ	ЗАВРШЕНЕ
Бања Лука	72	24	48
Брчко	22	5	17
Мостар	12	7	5
Сарајево	118	72	46
Ливно	6	2	4
Укупно у Одјелу	230	104	126

Табела 3: Приказ жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2014. години

Као и претходних година, Институција омбудсмена води статистике и о структури жалби према полу подносиоца жалбе, имајући у виду свој мандат за борбу против дискриминације на основу пола, али и захтјеве различитих органа и организација које се баве равноправношћу између полова. У 2014. години, мушкарци су изјавили 116, а жене 82 жалбе на дискриминацију што у процентима исказано представља 58% напрема 42% у корист мушкараца. Примјетна је блага предност у броју обраћања мушкараца у односу на жене што значи да се жене рјеђе одлучују на покретање поступка за заштиту од дискриминације иако су, барем у једнакој мјери, дискриминисане, нарочито у виду мобинга и других врста дискриминације на радном мјесту. Током 2014. године, у Институцији омбудсмена регистровано је 25 предмета дискриминације на основу друштвеног положаја и пола док је таквих предмета у претходној, 2013. години, било 14. У 32 предмета није дефинисан пол јер се ради о случајевима када Институција омбудсмена отвара предмет по службеној дужности (*ex officio*), када се ради о анонимној жалби и или жалби гдје подносилац изричито наводи да не жели откривање свог идентитета.

Дијаграм 2: Полна структура жалилаца у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2014. г.

У случајевима када у поступку истраге утврди повреду права, Институција омбудсмена издаје препоруку с циљем усвајања мјера и отклањања повреде права.

Анекс VI, члан 5, став 4) Дејтонског мировног споразума прописује обавезу одговорне стране да у остављеном временском року писменим путем обавијести Институцију омбудсмена на који начин ће испоштовати препоруку.

Док је у 2013. години издата препорука у 61 предмету из области дискриминације, у 2014. години укупан број предмета са препоруком износи 42.

За смањење препорука у 2014. у односу на 2013. годину, неопходно је напоменути да је одређени број предмета ријешен у току истраге, било посредовањем, потицањем пријатељског рјешења или подузимањем медијације између страна у спору, било на начин да одговорни јавни орган сам коригује своје поступање након првог обраћања Институције омбудсмена.

Статус жалби из 2014. г. са донесеном препоруком	Дјелимично реализована	Нема одговора	Није реализована	Остварена сарадња	Реализовано	Укупно
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	1	9	4	11	17	42

Непоштовање препорука омбудсмена везаних за повреду Закона о забрани дискриминације повлачи прекршајну одговорност физичких и правних лица, новчане казне до 10.000 КМ, мјере безбједности, забране обављања дјелатности и друге санкције предвиђене законом.

Од усвајања Закона о забрани дискриминације у БиХ прошло је више од 5 година што је добар временски период за анализирање најчешћих појавних облика дискриминације и стварање праксе по питању судске заштите од дискриминације.

У том смислу, омбудсмени примјећују да је константно присутан висок број жалби на мобинг да се редовно појављују жалбе на етничку дискриминацију, али у благо опадајућем броју, али и да се све више предмета отвара по наводима о дискриминацији по основу сексуалне оријентације (LGBT популације) или предметима везаним за говор мржње, иако је број жалби из последње двије категорије готово занемарив у односу на укупан број предмета у Институцији.

МОБИНГ

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2014. години примљено је 69 жалби које се односе на мобинг што је идентичан број жалби на мобинг из претходне 2013. године.

Иако је број обраћања грађана овој Институцији због мобинга константан, тај број и даље није стварни показатељ стања у БиХ. Институција омбудсмена долази до оваквог закључка на основу свједочења странака и медијских натписа када најчешће на свјетло дана излазе најтеже посљедице мобинга. Чињеница је да има пуно грађана који су данас изложени мобингу, али се не обраћају Институцији нити траже судску заштиту из страха да би у том случају могли остати без посла.

Упоредјујући статистике из претходних година, евидентно је да је мобинг у порасту, чему доприноси тешка економска ситуација, висока стопа незапослености, лоше уређено тржиште рада и недостатак капацитета надлежних инспекција. Жртве мобинга су, такође, изложене стресу јер мобинг оставља посљедице по њихово здравље, а уз жалбу Институцији често се прилажу мишљења психолога, психијатара или других стручних лица као и искази свједока. Олакшавајућа околност за жртве мобинга огледа се у чињеници да је терет доказивања на наводном прекршиоцу. У пракси, прекршилац је лице на позицији моћи у односу на жртву и чини све како би оповргао постојање мобинга, позивајући се на своја права која произлазе из разних интерних и општих аката.

Током провођења поступка испитивања основаности жалби, омбудсмени су успјешно сарађивали са послодавцима у јавном и приватном сектору који су благовремено достављали тражена изјашњења и обавијести о стању у предметима, а надлежене инспекције рада су, у сваком случају, поступале по дописима Институције омбудсмена, те предузеле неопходне истражне радње.

Слично, као и у претходном извјештајном периоду, грађани су се Институцији омбудсмена најчешће обраћали због непријатељског окружења на радном мјесту, вријећања и омаловажавања од стране надређених, спречавања напредовања у служби, селективног и непотпуног остваривања права из радног односа у погледу коришћења годишњег одмора, права на стручно усавршавање и накнада за рад.

Најчешће пријављивани облик мобинга је тзв. вертикални мобинг који постоји када претпостављени злоставља једног одређеног радника док се знатно мањи број жалби односи на хоризонтални мобинг, тј. мобинг између радника на једнаком положају у хијерархијској лествици. У сваком случају циљ мобинга је да се запослени присиле да напусте радно мјесто и тако економски још више деградирају.

Означени одговорни органи у својим изјашњењима Институцији омбудсмена, наводили су да су наводи подносилаца жалби неистинити, да се послови понекад обављају у промијењеним условима због специфичности рада, да се стриктно поштују одредбе

Закона о раду и колективних уговора те да су подносиоци жалбе сами допринијели непријатељској атмосфери и окружењу на радном мјесту својим поступцима.

У малом броју случајева, Институција омбудсмена се обраћала надлежним инспекцијама рада како би се са што већом дозом извјесности утврдило чињенично стање те донијела одговарајућа одлука јер се из непосредног изјашњавања двије супротстављене стране није могло доћи до поузданог закључка о постојању одговорности. Оно што је заједничко за све жртве мобинга је да су посљедице вишеструке. Проблеми и нездрава атмосфера на послу су разлог сталних боловања и повратак на посао је упитан што може довести до добровољног отказа због потпуне исцрпљености или до добивања отказа. Након губитка запослења појављују се нови проблеми у вези са проналажењем новог посла јер мобинг доводи до губитка самопоштовања и губитка социјалне улоге што се одражава и на пословни и на породични живот. Ако се жртва мобинга одлучи на покретање парничног поступка против злостављача, већ осиромашени кућни буџет због губитка посла, боловања, отказа или специјалистичких прегледа додатно се умањује за трошкове адвоката и судске таксе што доводи до још тежег стања жртве.

У периоду извјештавања, Институција омбудсмена је вршила мониторинг раније покренутих суђења за мобинг против послодаваца гдје је у поступку по жалби, другостепени суд отворио поступак расправе и преиначио првостепену пресуду у корист жртве мобинга. Овакав исход говори о већем степену сензибилитета судија за суђења у предметима дискриминације, а нарочито мобинга, што може вратити вјеру у ефикасност правних лијекова који стоје на располагању жртви.

ДИСКРИМИНАЦИЈА ПО ОСНОВУ СЕКСУАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ (LGBT)

Особе по основу сексуалне оријентације (LGBT особе) се у свакодневном животу сусрећу са стереотипима и предрасудама иако су истополни сексуални односи дозвољени законом, а неравноправан третман LGBT особа изричито забрањен. Положај припадника LGBT популације је тежак јер друштво није спремно да их прихвати као равноправне припаднике заједнице. У случају повреде права, ријетко се одлучују за покретање поступка пред Институцијом омбудсмена или другим надлежним органима, због неповјерења у институције и страха од осуде околине због објелодањивања своје сексуалне оријентације.

Што се тиче конкретних примјера жалбе, Институција омбудсмена имала је у 2014. години 11 регистрованих предмета дискриминације по основу сексуалне оријентације и полног изражавања. Као и претходних година, већина предмета отворена је по службеној дужности или по пријави невладиних организација које се баве заштитом права ове категорије грађана.

У периоду извјештавања, Институцији се у седам наврата обраћала организација Сарајевски отворени центар, а поступак истраживања је проведен по свим тим жалбама. Због повреде одредби Закона о забрани дискриминације БиХ жалба је поднесена против Завода за трансфузијску медицину Републике Српске, а споран је био Упитник за даваоце крви, у којем постоји дискриминација по основу сексуалне оријентације. Заводу је Институција омбудсмена издала препоруку да ревидира спорни упитник, како из њега не би били искључени даваоци само по основу сексуалне оријентације, али је ова медицинска установа на препоруку одговорила ријечима да “из давања крви нису изузете искључиво хомосексуалне особе него све особе ризичног понашања у складу са

Директивом 200/98/ЕЗ Европског парламента и Савјета о утврђивању стандарда квалитете и сигурности за прикупљање, испитивање, прераду, чување и промет људске крви и крвних састојака”.

Због истог вида дискриминације, забране давања крви хомосексуалним особама, жалба је поднесена и након навода на интернет-страници Кантоналне болнице Зеница, а након интервенције омбудсмена, директор зеничке Болнице, потврдио је да је спорна реченица скинута са интернет-странице, али и да се иста никада није интерпретирала у смислу дискриминације било које категорије давалаца.

Сарајевски отворени центар се жалио и због Закона о матичним књигама Брчко Дистрикта БиХ који онемогућава и угрожава остваривање људских права транссексуалних особа које су прошле процес промјене пола. Након истраге, Институција омбудсмена је утврдила да је уписивање података о промјени пола омогућено тако што се упис врши у рубрици “Накнадни уписи и биљешке”, а захтјеви се могу поднијети по стандардној процедури. Осим наведеног утврђено је да у конкретном случају ниједна особа није претрпјела повреду права по наведеним жалбеним основима, нема назнака да је било која особа била дискриминисана спорним правним актима или се није у том смислу обратила Институцији омбудсмена.

Више жалби је поднесено на основу континуирано увредљивог писања портала и магазина САФФ којем је из Институције омбудсмена издата препорука да се јавно извини припадницима хомосексуалне мањине и магистрима Родних студија због навода изнесених у једном од чланака те да у будућем новинарском раду поштује Закон о забрани дискриминације у БиХ. Увредљивим текстовима у магазину САФФ бавио се, осим тога, и Савјет за штампу. Обзиром да магазин САФФ није показао спремност за сарадњу, овај случај несарадње уврштен је у Годишњи извјештај Институције омбудсмена за људска права БиХ који је упућен Парламентарној скупштини БиХ и законодавним тијелима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Поводом напада на чланове бањалучког Удружења Квир Активиста 29.03.2014. године, омбудсмени су издали саопштење за јавност којим најоштрије осуђују напад који се десио испред просторија удружења и том приликом је истакнуто да лица другачије сексуалне оријентације уживају сва уставом гарантована права укључујући и заштиту LGBT популације у погледу права на слободу изражавања и окупљања. Поводом наведеног инцидента, омбудсмени су отворили истрагу по службеној дужности и јавно позвали све органе власти да јачају своје капацитете како би благовремено одговорили на све врсте насиља и физичких напада на припаднике LGBT популације. Изјашњење Полицијске станице Центар, Бања Лука, прослијеђено је удружењу на коментар, да би се након прикупљања свих чињеница могла донијети коначна одлука.

У сваком случају, омбудсмени су става да државни органи задужени за одржавање реда имају првенствену обавезу да реагују у оваквим ситуацијама, а судови имају могућност изрицања тежих казни за кривична дјела почињена из мржње. Такођер је битно пронаћи почионице ради одвраћања од будућих напада сличног карактера и слање јасне поруке јавности да је насиље према LGBT популацији неприхватљиво.

У склопу активности сарадње са невладиним организацијама, омбудсмени су разматрали захтјев Сарајевског отвореног центра за изградом Специјалног извјештаја посвећеног правима LGBT популације. Омбудсмени су исказали разумијевање за овакав захтјев, али су га ставили у контекст израде специјалних извјештаја за све угрожене категорије, узимајући у обзир и број појединачних жалби као један од индикатора оправдања за изграду специјалног извјештаја. Омбудсмени наглашавају да ће иницијатива за изграду Специјалног извјештаја о правима LGBT особа бити предмет разматрања код израде стратешких докумената, узимајући у обзир и став законодавних тијела по овом питању.

Признавање права припадника LGBT популације зависи од отворености и спремности друштвене већине да толерише различитост и од политичке воље државних институција и функционера да успоставе ефикасне механизме заштите у случају кршења права. Једна од кључних активности Институције омбудсмена усмјерена је на подизање свијести грађана о њиховим правима и о постојању механизма и институција које стају у њихову заштиту када су угрожени на било који начин.

Иако је подизање свијести грађана веома значајно, није само по себи довољно, јер првенствено се мора подићи свијест институција, а то треба бити перманентан, трајан процес. Оцјена интегритета државних службеника и едукација полиције о дискриминацији LGBT особа требали би бити обавезни дио њиховог обучавања. Градња позитивног амбијента за све обесправљене особе, причање о њиховим проблемима, добар је почетак мијењања свијести друштва, а мијењање свијести ће охрабрити особе из угрожених група да се обрате Институцијама за своју заштиту.

Носиоци јавних функција би требали отвореније иступити у заштити права LGBT популације поводом појединачних инцидената, али и генерално јер живимо и даље у релативно конзервативном друштву у којем је присутан јак утицај вјерских организација. Према сазнањима Институције омбудсмена није било случајева дискриминације по основу сексуалне оријентације који су добили судски епилог. Стога је на јавним властима обавеза да осигурају истинско функционисање удружења и политичких партија чак и онда када љуте или вријеђају особе које сеprotиве законитим идејама и захтјевима које удружење или партија настоји промовисати. Затим, њихови чланови морају бити у стању одржавати скупове без страха да ће бити објекат физичког напада њихових противника. Овај страх може удружење или другу групу која подржава заједничке идеје или интересе обесхрабрити од отвореног изражавања мишљења о контраверзним питањима која се тичу заједнице. Најзад, у демократском друштву, право на контрадемострације не може се проширити на спречавање права на слободу окупљања (види Европски суд, *Оуранио Тохо и други против Грчке*, пресуда од 20. октобра 2005. године, став 37. с референцама на наведену праксу Европског суда).

Начин на који једно друштво третира LGBT особе осликава начин на који се друштво односи према свему што је различито, а управо у различитостима се огледа богатство и напредак једног друштва.

ГОВОР МРЖЊЕ

Говор мржње, тачније, заговарање мржње на основу националног поријекла, расе или вјере, заузима посебно мјесто у раду Институције омбудсмена. Генерално говорећи, слобода изражавања, као корелатив говору мржње, протеже се и на непопуларне идеје и изјаве које могу да шокирају, увриједе, или узнемире друга лица. Међутим, бројне међународне конвенције, не само да дозвољавају државама да забране говор мржње, него то изричито захтијевају. Урођено достојанство и једнакост сваког појединца је фундаментални аксиом међународног система заштите људских права. Стога не чуди да међународно право осуђује изјаве којима се негира једнакост људских бића.

Члан 20. Међународног пакта о политичким и грађанским правима налаже да свако позивање на националну расну или вјерску мржњу које представља потицање на дискриминацију, непријатељство или насиље, треба бити забрањено законом. Поједине земље, заузеле су став да само потицање са намјером да се изазове моментално насиље оправдава ограничавање фундаменталног права на слободу изражавања. Важан мотив за

овакву и сличне позиције лежи у бојазни да би шира забрана потицања на „дискриминацију или непријатељство“ била злоупотријебљена од стране власти и да би обесхрабрила грађане од учешћа у легитимном политичком дијалогу нпр. око питања вјере или права националних мањина. Из тог разлога, поједина демократски уређена друштва као што је оно у Белгији, Данској, Финској, Исланду, САД-у, ставили су резерве на наведени члан 20. МПГПП. Према мишљењу Комитета за људска права УН-а забрана говора мржње је потпуно компатибилна са слободом изражавања из члана 19. Пакта, а остваривање слободе изражавања повлачи за собом посебан вид одговорности. Поред МПГПП и друге међународне конвенције регулишу забрану говора мржње. Од нарочитог значаја је члан 4. Међународне Конвенције о укидању свих облика расне дискриминације који иде даље од МПГПП и којим се од држава потписница, између осталог, захтијева да „утврде као кривично дјело свако ширење идеја заснованих на супериорности или расној мржњи као и свако потицање на расну дискриминацију. За разлику од МПГПП, Конвенција налаже забрану расистичког говора чак и кад он не представља потицање на дискриминацију, непријатељство или насиље.

Омбудсмени су приликом разматрања појединачних случајева, а у погледу корелације између слободе изражавања и говора мржње, примјењивали сљедеће стандарде:

Нико не може бити кажњен за изјаве које су истините.

Нико не може бити кажњен за ширење говора мржње осим ако се успостави да је таква активност предузета са намјером изазивања дискриминације, непријатељства или насиља.

Неопходно је поштовати право новинара да одлуче на који начин да преносе информације јавности посебно када извјештавају о расизму и нетолеранцији.

Нико не може бити подвргнут претходној цензури.

Свако изрицање санкција од стране судова мора строго поштовати принцип пропорционалности.

Интернет је, првенствено, простор са креативним садржајима за младе, а говор мржње је негација од свега што је креативно, и против њега се друштво мора борити проактивно, аутоцензуром и едукацијом. Управо због тога су Генерални директорат за демократију Савјета Европе, а на иницијативу омладинског сектора и уз подршку Генералног секретара ове организације, покренули кампању против говора мржње на интернету кроз оснивање комитета на нивоу држава чланица.

Босна и Херцеговина је у складу са оваквим међународним оквиром, усвојила низ прописа којима регулише говор мржње те успоставила институције које имају задатак да се боре против ове појаве.

Измјене и допуне одредби Кривичног закона Републике Српске и Кривичног закона Брчко Дистрикта БиХ, које се односе на кривична дјела почињена из мржње усвојене су у 2010. години, а Институција омбудсмена је упутила иницијативу за усвајање сличних измјена и допуна Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине и очекује се и њихово усвајање.

Ту је, такођер, још и Закон о забрани дискриминације, Закон о равноправности полова, и Закон о слободи вјере и правном положају цркви и вјерских заједница у БиХ који кроз неке чланове третирају појам говора мржње.

Поред тога, Регулаторна агенција за комуникације је у новембру 2011. године донијела Кодекс о аудиовизуелним медијским услугама и медијским услугама радија који третира говор мржње у овој области.

Савјет за штампу у Босни и Херцеговини у Кодексу за штампу Босне и Херцеговине забрањује „Хушкање“ које се уопште дефинише као „намјерно или ненамјерно потицање

дискриминације и нетолеранције,“ а штампа има обавезу да се уздржи од потицања мржње или неједнакости по било којем основу као и од потицања кривичних дјела или насиља.

Веома је важно нагласити да Регулаторна агенција за комуникације има одобрење да санкционише уочени говор мржње на(од новчаних казни до укидања ТВ станице) док Савјет за штампу има само савјетодавну улогу и може дати препоруке, али не и санкционисати.

Законом о забрани дискриминације у БиХ као централна институција за заштиту од дискриминације означена је Институција омбудсмена, а забрана дискриминације се односи на свако различито поступање према било којем лицу или групи лица на основу расе, боје коже, језика, вјере, етничке/националне припадности или социјалног поријекла и по било којем другом основу, дакле ова листа није затворена. Истим законом изричито је забрањено потицање на дискриминацију као и свако заговарање националне, вјерске или расне мржње.

Институција омбудсмена се сусретала у свом раду са примјерима говора мржње и углавном се ради о неадекватним терминима којима су називани припадници одређених угрожених група, непримјерени јавни иступи физичких и правних лица о личним и моралним карактеристикама појединаца на јавним функцијама, текстовима који су праћени сликама и коментарима увредљивог садржаја и као такви доступни широј јавности објаве на блоговима појединих политичара чија је садржина лажна, вријеђајућа, омаловажавајућа, компромитујућа због чега особе које су мета таквих напада осјећају страх за себе и своју породицу. Националистичке изјаве које шире мржњу између конститутивних народа у појединим повратничким срединама. Омбудсмени су у својим препорукама захтијевали тренутни престанак објављивања увредљивих садржаја у којима се лица називају погрдним и непримјереним именима, уклањање са интернет портала садржаја увредљивог карактера, објављивање нових чланака у којима је садржано јавно извињење припадницима мањинских група, предузимање неопходних мјера да се приликом будућег обављања новинарског посла, писања и објављивања чланака у потпуности поштује Закон о забрани дискриминације, затим потребу едукације запослених како би се спријечило писање истих или сличних чланака. На данашњи дан, омбудсмени констатују да је степен испоштованих препорука дјелимичан, а да даље провођење отежава чињеница да је у већини случајева одговорна страна приватно правно лице, да је говор мржње присутан на интернету који је као виртуелни простор, у великој мјери нерегулисан, да путем друштвених мрежа долази до мултиплицирања говора мржње гдје се промоција личних ставова одвија под велом анонимности. *У погледу судског процесуирања говора мржње, статистике показују, да постоји врло мали број пријава које се односе на кривична дјела изазивања расне, националне или вјерске мржње, раздора или нетрпељивости и та ситуација је присутна на подручју цијеле БиХ.*

У БиХ, гдје се говор мржње често испољава и кроз политичку реторику и дјеловање, посебно забрињава чињеница да инциденте из мржње чине млади који се, у вријеме ратних сукоба, нису ни родили. То значи да су израсле нове генерације оптерећене национализмом и нетрпељивошћу према другом и другачијем.

Успостављени систем друштвених вриједности и степен толеранције је код нас такав да је однос према другом у најмању руку неутралан, а често и насилан. То производи и испаде према различитим групама које су у мањини или према појавама које нису у складу са ставовима већине.

Уколико се не предузму енергичнији кораци у сузбијању говора мржње, имаћемо проблеме које смо имали и до сада – велику подијељеност друштва и формирање неких затворених друштвених група које сматрају да имају право да су бољи или да су другачији од осталих, - те да једна група има право да управља свим осталим групама у држави. Препознавање и праћење кривичних дјела почињених из мржње дају прилику тијелима за провођење закона да предвиде избијање озбиљних инцидента, а осуда оваквих дјела, кроз заједнички рад свих релевантних институција може значајно допринијети враћању повјерења у заједницу.

СУДСКА ПРАКСА

Чланом 12. Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, прописана је могућност судске заштите за лица која су изложена било којем облику дискриминације. У циљу сагледавања и анализирања судске праксе, Институција омбудсмена пратила је низ суђења у периоду извјештавања, не искључујући могућност да су судови поступали и у другим предметима за заштиту од дискриминације са којима Институција омбудсмена није била директно упозната од стране заинтересованих страна.

Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине обратила се Д. В. из Бања Луке, ради праћења суђења у поступку из радног односа, случај мобинга против тужене ЈП Радио телевизија Републике Српске. Поступак је пред Основним судом Бања Лука окончан на начин да је тужба дана 04.04.2013. године одбачена¹, али је Окружни суд дана 12.05.2014. године дјелимично уважио жалбу тужитељице, и преиначио² првостепену пресуду у њену корист. Окружни суд је, наиме, обавезао тужену да тужитељицу врати на послове које је обављала прије отказа уговора о раду са понудом измијењеног уговора о раду, али је истовремено одбио дио захтјева тужитељице да се наложи туженој да предузме ефикасне мјере с циљем спречавања мобинга и накнаду нематеријалне штете по истом основу. Суд је, у образложењу, навео да се раднику може отказати уговор о раду са понудом за закључење уговора о раду под измијењеним условима само ако је за радником престала потреба на радном мјесту на којем је обављао послове, из економских организационих и технолошких разлога, и ако радник обзиром на своје стручне и радне способности не може успјешно обављати радне обавезе из уговора о раду, а у конкретном случају није била проведена процедура утврђивања ових чињеница. Суд је одбацио наводе о дискриминацији са образложењем да се тужитељица у својим разлозима из тужбе није позвала, нити учинила вјероватним ниједан од основа дискриминације, а у пресуди је, такође, наведено да презентовани докази, између осталог и тонски записи сједница колегија, не доказују постојање мобинга према тужитељици.

Општински суд у Сарајеву је, дана 02.10.2013. године, донио пресуду³ у предмету дискриминације по тужби Д. Д. из Жепча, а која је постала правоснажна 23.10.2014. године. Тужитељица је поднијела тужбу против Федерације БиХ према Закону о забрани дискриминације, а поводом спровођења процедуре попуне упражњених судијских позиција у Уставном суду Ф БиХ. У тужбеном захтјеву је навела да није добила подршку за избор на мјесто судије у Дому народа Парламента Ф БиХ јер као хрватски кандидат није предложена од стране „легитимних хрватских представника, него од нелегитимног

¹ 071 П 031766 08 П

² 71 О П 031766 13 ГЖ

³ 65 О РС 347422 13 РС

Предсједника Федерације.“ У поступку пред судом је утврђено да Дом народа Парламента Ф БиХ на 14. сједници дана 21.03.2013. године, није потврдио одлуку Предсједника Ф БиХ донесену уз сагласност оба потпредсједника о именовану Д. Д. за судију Уставног суда Ф БиХ из реда хрватског народа. Одлука о непотврђивању тужитељице донесена је без образложења делегата. Суд је, у образложењу, пресуде навео да су Делегати Дома народа Парламента Ф БиХ требали образложити одлуку о одбијању предметног именовања тужитељице, уколико су уочили одређене препреке за именовање које није уочио Високи судски и тужилачки савјет, Уставни суд Ф БиХ, предсједник и потпредсједници Ф БиХ, обзиром да се ради о најбољем кандидату из реда хрватског народа. Суд даље утврђује да је сама процедура именовања судија била у складу са Уставом БиХ, а током потврде судија од стране делегата у Дому народа није ниједном стављена у питање стручност и општа способност тужитељице од стране изасланика, али суд није нашао основаном примједбу тужитељице да непотврђивање именовања има политички карактер, обзиром да делегати Дома народа своју одлуку уопште нису образложили. Суд је, поредведеног доказног поступка, своју одлуку засновао на чињеници да је тужена код одговор на тужбу признала све наводе из тужбе ради утврђивања дискриминације приликом избора, па је суд уважио захтјев да се тужитељици исплаћује разлика плате између тренутно остварене и плате судија Уставног суда Ф БиХ, којем захтјеву се тужена није противила.

Пресудом Врховног суда Федерације БиХ од 29.08.2014. године укинута је другостепена пресуда Кантоналног суда у Мостару, поводом праксе у Федерацији БиХ према којој су дјеца у основним и средњим школама изучавала различите наставне програме, позната под називом „двје школе под једним кровом“. Врховни суд Федерације БиХ је одбацио другостепену пресуду Општинског суда у Мостару, и потврдио првостепену пресуду према којој “2 школе под 1 кровом” представљају етничку сегрегацију ученика и наложио да таква пракса мора бити укинута. Пресудом Врховног суда Федерације БиХ број: 58 0 ПС 085653 13 Рев од 29.08.2014. године, уважене су ревизије Удружења „Ваша права Босне и Херцеговине“ те рјешење Кантоналног суда у Мостару број: 58 ОПС 085653 12 ПЖ од 11.06.2013. године, преиначено на начин да се жалбе туженика одбијају и првостепена пресуда Општинског суда у Мостару број: 58 0 ПС 085653 11 ПС од 27.04.2012. године потврђује, а којом је утврђено да су прво тужени, Херцеговачко-Неретвански кантон-Министарство образовања, науке, културе и спорта, те друго тужени, Основна школа Столац и треће тужени, Основна школа Чапљина организовањем школа на етничком принципу и доношењем и примјеном школских планова и програма на етничком принципу одвајали ученике у школама на подручју Херцеговачко-Неретванског кантона на темељу њихове етничке припадности чиме су починили дискриминацију. Ставом 2. диспозитива првостепене пресуде Општинског суда у Мостару наложено је прво туженом у циљу престанка даље дискриминације дјеце у школама на подручју Херцеговачко-Неретванског кантона да, најкасније до 01.09.2012. године, установи јединствене интегрисане мултикултурне образовне установе-школе за утврђена уписана подручја са јединственим наставним планом и програмом, уз пуно поштовање права дјеце на образовање на матерњем језику, а друго и треће туженом да, у истом року, интеграцијом створе основ мултикултуралности школе и образовања дјеце, без обзира на етничку припадност, по јединственом плану и програму на матерњем језику.

Дана 17. јула 2014. године, Врховни суд Федерације БиХ донио је пресуду⁴ у предмету часне сестре Ј. М. К. која је била у спору са општином. Суштина пресуде је у томе да Суд закључује да у случају тужбе Ј. М. К. против општине није било елемената

⁴ 68 0 P 017661 13 РЕВ

дискриминације на основу вјерске припадности, иако је Општински суд дискриминацију установио, а Кантонални суд потврдио ту првостепену пресуду. Тужитељица се по истеку мандата на позицији директорице обданишта, пријавила на конкурс Општине за исту позицију и била једина кандидаткиња. Но, њен мандат није обновљен због тога што је, како тужитељица наводи, часна сестра. Према интерпретацији Врховног суда Федерације БиХ, тужитељица није могла бити дискриминисана јер је била једини кандидат за поменути посао. Према образложењу пресуде, тужитељица је као жртва евентуалне дискриминације била у обавези да увјери суд да је тужени извршио радњу због које је против њега поднесена тужба, и учинити вјероватним да недоношење спорне Одлуке представља акт директне или индиректне дискриминације, односно да је због њеног вјерског одређења и њене одоре на њену штету учињена нека разлика у односу на другу особу или заштићену скупину. Према схватању суда, ако је тужитељица жељела да докаже да је дискриминисана због свог вјерског поријекла приликом тражења посла, потребно је да постоји друга особа која има исте или сличне квалификације њеним, која се пријавила на исти конкурс и која је добила посао јер тек тада постоји вјероватноћа за доказивање дискриминације. На тужитељици је лежао терет доказивања да постоје одређене чињенице на којима се може утемељити пресумпција о постојању директне или индиректне дискриминације на који начин је дошло до повреде једнаког поступања. Након тога, терет доказивања је на туженом који мора доказати да није дошло до повреде начела једнаког поступања. Код утврђења да је тужитељица запосленица Дјечијег обданишта од 2000. године, да је обављала послове васпитачице, затим у периоду од 2002. до 2006. године послове директора, а након истека мандата послове в.д. директора, као и да се на расписани конкурс за директора јавила као једини кандидат, чињеница да тужена није дала сагласност на Одлуку Управног одбора Обданишта за именовање тужитељице на мјесто директора обданишта, по схватању суда, није доказ да је тужена поступајући на тај начин повриједила њено право на именовање због вјерског поријекла, односно њене одоре, због чега тужитељици не припада право на заштиту у смислу одредбе члана 12. Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини.

Удружење Q је 2. марта 2011. године поднијело апелацију Уставном суду БиХ због пропуста јавних власти да предузму неопходне, разумне и одговарајуће правне и практичне мјере за заштиту и очување права заштићених Уставом БиХ и Европском конвенцијом, а у вези са организирањем 1. Квир Сарајево Фестивала. Уставни суд је утврдио повреду права на слободу окупљања из члана ИИ/3. б) Устава Босне и Херцеговине и члана 11. Европске конвенције. Први Квир Сарајево Фестивал, у организацији Удружења Q требао је бити одржан у Сарајеву од 24. до 28. септембра 2008. године, али је прекинут већ првог дана због протеста религијских организација, те десничарских и навијачких група које су, на крају, довеле и до насиља од којег је страдало осам особа. Фестивал је и у данима прије одржавања које је било планирано у мјесецу вјерског празника, наишао на отпор политичких странака, религијских вођа, медија, других десничарских и националистичких група, навијача што је допринијело негативном расположењу јавности. Након тога су подигнуте двије оптужнице које су двојицу нападача теретиле за насилничко понашање и спречавање службеног лица у обављању дужности. Један нападач је ослобођен док је други условно кажњен. Апелација је Уставном суду поднесена након ових догађаја. Уставни суд Босне и Херцеговине је 25. септембра 2014. године на 88. пленарној сједници дјелимично усвојио апелацију Удружења Q за промоцију и заштиту културе, идентитета и људских права квир лица, шест година након што је апелација поднесена. Пресудом⁵ је Уставни суд БиХ на поменутој сједници донио

⁵ АП-1020-11-ОДМ

Одлуку о допустивости и меритуму и којом је дјелимично усвојена апелација Удружења Q те утврђена повреда права из члана ИИ/3. и) Устава Босне и Херцеговине и члана 11 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Пресудом је Влади Федерације БиХ наложено да Удружењу Q “у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке, исплати износ од 3.000 КМ на име накнаде нематеријалне штете због утврђене повреде права”. Надаље, исто је наложено и Влади Кантона Сарајево која је такође дужна да у року од три мјесеца исплати исти износ Удружењу Q. Влади Федерације БиХ и Влади Кантона Сарајево одлуком је наложено да “у року од три мјесеца од дана достављања одлуке обавијесте Уставни суд БиХ о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 72. став 5. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине”. Уставни суд је као недопуштену одбацио апелацију Удружења Q “због повреде права његових чланова и симпатизера из чл. ИИ/3. б), ф) и Устава Босне и Херцеговине и чл. 3, 8 и 11, појединачно и у вези с чл. 13. и 14. Европске конвенције за заштиту људских права и слобода, зато што ју је поднијело неовлаштено лице”, јер су жалбу у вези са појединачним случајевима насиља морале пријавити особе на које се насиље директно односило, те за њих то није могло урадити Удружење Q. Уставни суд је, такође, одбацио и апелацију Удружења Q која је поднесена “због повреде права из члана ИИ/3. б) и ф) Устава Босне и Херцеговине и чл. 3. и 8. појединачно и у вези с чл. 13. и 14. Европске конвенције због тога што је *rationa materiae* инкомпатибилна с Уставом БиХ”, што заправо значи да тај дио апелације није у надлежности Уставног суда. Ово је прва пресуда у БиХ којом је показано да је право LGBT особа на јавно окупљање нарушено, али и први пут да је органима власти наложено да исплате новац на име накнаде нематеријалне штете једној LGBT и Q организацији у БиХ.

Општински суд у Чапљини је дана 28.02.2014. године донио пресуду⁶ којом утврђује да је М. М. дискриминисан по националној основи доношењем Одлуке о условима и начину пријема државних службеника у службу за управу Општине Столац, на основу које је проведен Јавни конкурс за попуну радних мјеста државних службеника у Општини Столац. Суд је, у образложењу, навео да је тужена сачињавањем Листе успјешних кандидата искључила примјену уставом и законом прописаног принципа националне заступљености државних службеника по попису из 1991. године, на тај начин укидајући тужитељу право приоритета које му, по уставу и закону, припада. Суд се, у образложењу, позвао на статистичке податке о саставу становништва Завода за статистику, констатовао да тужитељу није дата предност као кандидату бошњачке националности у односу на кандидате хрватске националности те након примјене правила о терету доказивања из члана 15. Закона о забрани дискриминације, утврдио дискриминацију, поништио јавни конкурс, наложио провођење принципа националне заступљености службеника према последњем попису и уздржавање од предузимања радњи у будућности, које би се могле сматрати дискриминацијом по основу националног поријекла.

Чланом 7. став е) прописано је да омбудсмен Босне и Херцеговине, у оквиру своје надлежности прикупља и анализира статистичке податке о случајевима дискриминације. Поред статистика презентованих у овом Поглављу, Институција омбудсмена је у периоду извјештавања прикупила и статистике о предметима дискриминације пред судским органима у БиХ, према којима је: поднесено 19 тужби за дискриминацију, од чега је у 14 случајева тужено правно лице, а у 5 случајева физичко лице; да је дискриминација наведена као тужбени основ у тужбама по другим основама у 18 случајева, гдје је у 10 случајева такав тужбени захтјев одбачен, у 1 случају усвојен, у 3 случаја дјелимично усвојен, а у 4 случаја тужба повучена; донесено је 14 одлука у меритуму у првом степену,

⁶ 53 0 РС 047658 12 РС

углавном из области запошљавања, рада и услова запошљавања; и донесено је 10 одлука у меритуму у другом степену, такође, из области запошљавања и радних односа.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Ж-БЛ-05-139/14

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине примила је жалбу С. А. поводом остваривања права која јој припадају као цивилној жртви рата, конкретније чињенице да јој се признаје статус логораша, али не и статус лица које је преживјело сексуално злостављање и силовање. У поступку истраге пред Институцијом омбудсмена утврђено је да подносиатељица жалбе посједује увјерења из 2 ентитетска удружења логораша, а центар за социјални рад јој не признаје тражени статус јер не посједује увјерење трећег удружења. Издата је препорука Центру за социјални рад да поступи у складу са начелом „Заштите права странака“ из Закона о управном поступку Босне и Херцеговине те да јој се призна тражени статус.

Препорука није испоштована због чега је упућена ургенција начелнику општине којој припада одговорни Центар. У међувремену, подносиатељица жалбе, на бази препоруке омбудсмена, покренула је управни спор пред судом, у којем је донесена пресуда да се тужбени захтјев дјелимично усваја, те се тужитељици признаје право на нематеријалну одштету у износу од 10 000 КМ.

Ж-БЛ-06-55/14

Повратник у општину Јајце наводи да му је обновљена кућа у мјесту повратка 2010. године, али да до данас није извршено прикључење електричне енергије због чега сматра да нису испуњени нормални услови за живот. У поступку истраге Институција омбудсмена обратила се дана 25.02.2014. године Електропривреди ХЗ-ХБ, Пословна јединица Јајце, тражећи изјашњење на наводе жалбе. Дана 10.03.2014. године руководиоца Пословне јединице Електро Јајце доставио је одговор у којем наводи да је, по захтјеву подносиоца жалбе, израђено техничко рјешење и издата електроенергетска сагласност, да је неопходно изградити нисконапонску мрежу у дужини од 500м те да је за реализацију прикључка неопходно обезбиједити средства од око 18 000 КМ. Омбудсмени су препоруком подсјетили да је „Меморандумом о разумијевању о прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ“, потписаним у Сарајеву 26.01.2004. године, предвиђена обавеза приоритетне реконструкције мреже на повратничким подручјима, а Споразумом о поновном прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ (акт Министарства за људска права и избјеглице БиХ бр 01-260/2004 од истог датума) наведено је, између осталог, да ће електропредузећа уско сарађивати са општинама у циљу изналагања средстава и убрзања процеса реконструисања мрежа на повратничким локацијама. У одговору на Препоруку, начелник општине је обавијестио Институцију омбудсмена да је покренут поступак за набавку електроматеријала за прикључење на електро мрежу стамбеног објекта подносиоца жалбе.

Ж-СА-06-1216/13

Запосленик Канцеларије за Европске интеграције жалио се на кршење Закона о забрани дискриминације која се огледа у незаконитој обради личних података именованог, односно у повреди права на приватност. Наиме, жалитељу је одбијен захтјев за издавањем личне карте без евидентирања ентитетског држављанства, као неоснован, а на то рјешење је уложена жалба Апелационој комисији Брчко Дистрикта. Одјељење као

првостепени орган је имало обавезу доставити првостепено рјешење и жалбу Апелационој комисији те ни у којем случају није се могло поступити на начин да се предметна жалба достави институцији у којој је странка у поступку запослена. Наконведеног поступка истраге, омбудсмени су утврдили да незаконито коришћење, ширење и омогућавање приступа подацима који су прикупљени у поступку који се води по захтјеву за издавање личне карте, а који у једном дијелу представљају лична увјерења и мишљење (садржај жалбе на првостепено рјешење) представља повреду права на приватност, а не дискриминацију.

Ж-СА-06-317/13

Особа с инвалидитетом се дана 18.03.2014. године телефонским путем обратила Заводу пружање бесплатне правне помоћи са захтјевом да јој се пружи бесплатна правна помоћ. Том приликом добила је одговор да право на бесплатну правну помоћ имају само ратни војни инвалиди. Упућена је препорука Кантоналној скупштини да у року од 30 дана од дана пријема препоруке предузме све мјере из своје надлежности у смислу доношења измјена Закона како би се свим особама с инвалидитетом, без обзира на узрок настанка инвалидитета, омогући једнак приступ бесплатној правној помоћи. Препорука је, у потпуности, имплементирана и донесене су измјене Закона о бесплатној правној помоћи.

Ж-СА-06-804/13

У жалби изјављеној Институцији омбудсмена указује се на наводну повреду одредби Закона о забрани дискриминације БиХ у смислу мобинга, а који се огледа у континуираном подношењу дисциплинских пријава против жалитеља од стране непосредно надређеног руководиоца. Наконведеног поступка истраживања Институција омбудсмена упутила је дана 10.09.2014. године препоруку у којој је утврђено да велики број дисциплинских поступака који нису окончани утврђивањем одговорности у коначници резултира постојањем мобинга. Омбудсмени су тражили од генералног директора здравствене установе да оконча дисциплинске поступке покренуте против жалитеља у најкраћем могућем року; да с обзиром на број предмета⁷ пред Институцијом омбудсмена који указују на непостојање квалитетног система управљања људским ресурсима преиспита управљање истим како би се обезбиједило максимално функционисање установе за добробит свих грађана уз потпуно рационално кориштење доступних људских ресурса; да се о подузетим мјерама и активностима извјести Институција омбудсмена у року од 30 дана. Препорука није испоштована, нити је одговор на исту примљен.

Ж-БЛ-06-350/14

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине примила је жалбу М. П. поводом одбијања њене пријаве за полагање правосудног испита пред Министарством правде БиХ. Рјешењем Министарства одбијена је пријава подносиатељице жалбе за полагање правосудног испита са образложењем да јој се вријеме које је радила на правним пословима у адвокатској канцеларији не рачуна јер није била запослена у статусу адвокатског приправника. Омбудсмени су Препоруком указали одговорном органу да прописани услов за полагање правосудног испита гласи „двје године рада на правним пословима“ па је непотребно утврђивати да ли правне послове у адвокатској канцеларији могу обављати искључиво приправници или и лица запослена на општим правним пословима као што су кадровска питања, јавне набавке и друга питања опште управе као

⁷ Препорука под бројем П-84/14

што је то случај у другим установама изван правосуђа, а гдје се такво искуство рачуна у сврху полагања правосудног испита.

Ж-СА-06-187/14 и Ж-СА-06-318/14

Жалбени наводи оба жалитеља односили су се на кршење одредби Закона о забрани дискриминације БиХ⁸ приликом конкурсне процедуре Граничне полиције БиХ по расписаном Интерном огласу за попуњавање слободних радних мјеста полицијских службеника путем унапређења у чин „млађи инспектор“. Подносиоци жалбе су навели да је конкурс расписан за 38 упражњених радних мјеста на нивоу цијеле Граничне полиције БиХ за које се траже полицијски службеници који се изјашњавају као један од три конститутивна народа БиХ, односно да се траже само полицијски службеници који се изјашњавају као Бошњаци, Срби или Хрвати. Подносиоци жалбе су истакли да из наведеног произлази да се они као полицијски службеници који се изјашњавају као „Остали“ или било који други кандидат који не припада једном од три конститутивна народа не могу пријавити на спорни конкурс и да је на тај начин стављен у неравноправан положај у односу на Хрвате, Србе и Бошњаке, односно да нема једнаке могућности за напредовање. Након интервенције Институције омбудсмена, достављен је одговор директора Граничне полиције у којем се, између осталог, наводи да ће Гранична полиција БиХ, објавити нови Интерни оглас за попуњу упражњених радних мјеста полицијских службеника, путем унапређења, којим ће се од двије позиције у чину „млађи инспектор“ за полицијске службенике из реда Осталих, једна интерно огласити. Слиједом наведеног, односно цијенећи чињеницу да је успостављена сарадња Институције омбудсмена са Граничном полицијом као и да је препорука омбудсмена испоштована, предмети Ж-СА-06-187/14 и Ж-СА-06-318/14 су затворени.

Ж-СА-06-817/14

Жалбени наводи су се односили на сексуално узнемиравање и мобинг на радном мјесту, а у вези са повредом права из радног односа од стране директора јавног Завода. Након проведеног поступка истраживања, омбудсмени су издали препоруку Другостепеној дисциплинској комисији да убрза поступак рјешавања по жалби, узимајући у обзир чињенице изнесене у препоруци и Федералном министру правде, директору и замјенику директора КПЗ ПТ Сарајево: да предузму све неопходне мјере како би се престало са дискриминацијом жалитељице, отклониле настале посљедице и превенирала даља могућност појаве било каквог облика дискриминације спрам запослених и како би се спријечила виктимизација запослених који пријаве дискриминацију; да у Заводу успоставе механизам за превенирање свих облика дискриминације и заштиту од дискриминације и да осигурају да се у радно-правним односима са запосленицима поштују и одредбе Закона о забрани дискриминације БиХ; да предузму неопходне мјере заштите запосленика/ица од сексуалног узнемиравања и мобинга, које могу обухватати едукацију руководиоца или представника кадровске службе, успостављање интерног механизма жалби и арбитраже; да се размотри и могућност заједно са жалитељицом о иницирању код Удружења медијатора поступка медијације како би се ријешила сва спорна питања, а чиме би се избјегло вођење скупих судских поступака и заштитио дигнитет обје стране. Препорука омбудсмена је испоштована само дјелимично, на начин да је предмет враћен на поновни поступак(а у поновном поступку само смањена казна), да су подузете мјере које се односе на механизме и опште препоруке, али

⁸ „Службени гласник БиХ“ број: 59/09

подносиоци жалбе су остала повријеђена радна права тако да је у коначници затражила судску заштиту.

Ж-СА-06-708/13

Наводи жалбе указивали су на повреду одредби Закона о забрани дискриминације БиХ, везано за поступак замјене иностране возачке дозволе. Институција омбудсмена је примила информацију од Министарства унутрашњих послова да је донесено рјешење којим се одобрава замјена иностране возачке дозволе обзиром да је именованом у међувремену одобрен боравак у статусу лица под међународном заштитом на подручју БиХ. Слиједом наведеног, те узимајући у обзир да је у предмету издата препорука, да је остварена сарадња са надлежним министарством, да из претходно наведеног одговора произлази да су предузете одређене мјере у сврху остваривања права подносиоца жалбе, Институција омбудсмена је затворила и предмет Ж-СА-06-708/13.

Ж-СА-06-895/12

Жалбени наводи су се односили на повреду одредби Закона о забрани дискриминације БиХ, у смислу мобинга у посљедњих неколико година над запосленицима јавне спортске установе од стране директорице. Омбудсмани су оцијенили да директорица није успјела доказати да није прекршен принцип забране дискриминације те издали препоруку Управном одбору Установе да на првој наредној сједници Управног одбора предузму мјере и радње на елиминацији дискриминације према запосленим радницима, те да уклоне посљедице дискриминације било постизањем споразума, путем обештећења или кадровским промјенама у руководству јавне установе; да успоставе механизам за превенирање свих облика дискриминације као и механизам за откривање и отклањање исте и да осигурају да се у радно-правним односима сви придржавају одредби Закона о забрани дискриминације БиХ; да о подузетим активностима извјести омбудсмене, а најкасније у року од три мјесеца.

АКТИВНОСТИ ПРОМОЦИЈЕ И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА

У току 2014. године настављене су активности на промоцији и информативним кампањама које су усмјерене ка надлежним институцијама и јавности. Ограничена средства и капацитети Институције омбудсмена су умањиле могућност дјеловања Институције у промоцији тако да је то дјеловање у 2014. године као и у претходним годинама, углавном, било у склопу активности које су биле организоване од стране других организација и институција. И поред наведеног, Институција омбудсмена је, између осталог, успјела организовати Округли сто у сарадњи са Европском комисијом за борбу против расизма и нетолеранције (ECRI) на тему борбе против дискриминације, као и низ уредовних дана у мјестима у којима нема канцеларију, из сопствених средстава.

Дана 28.02.2014. године представници Одјела присуствовали су Завршној конференцији пројекта "Примјери добре праксе у процесу интеграције Рома", одржаној у Тирани, Република Албанија, а у склопу пројекта "Најбоља искуства из праксе за укључење Рома", имплементираног од стране OSCE/ODIHR (Уред за демократске институције и људска права), а финансијски подржаног од стране Европске Уније. Као општи закључак намеће се запажање да су права Рома нормативно на врло високом нивоу, али да се у пракси не остварују у довољној мјери, да је БиХ међу земљама са најнижим процентом Рома који се

школују и имају здравствену заштиту, да се често ни сами Роми не труде довољно да поправе свој положај, те да је неопходно наставити кампање овог формата у сврху промоције и мотивисања надлежних институција.

Дана 3. марта 2014. г. представници Одјела су се састали са представницима Министарства за људска права и избјеглице БиХ на тему базе података о предметима дискриминације коју треба да формира Министарство, сходно члану 8 Закона о забрани дискриминације у БиХ. У циљу имплементације Правилника о начину прикупљања података у предметима дискриминације објављеног у Службеном гласнику БиХ, бр. 27/13 и успостављања базе података пријављених случајева дискриминације усаглашено је да обје институције именују представника који је задужен за базу података у предметима дискриминације, као и представника који прати предмете дискриминације.

Дана 2. маја 2014. године представници Институције присуствовали су у Сарајеву састанку са представницима Министарства за националну безбједност и Министарства правде САД-а, који је претходио Конференцији „Заштита вјерских слобода и борба против дискриминације и насиља на основу религијских увјерења“ која се одржала 22. маја 2014. године. Састанак је одржан на иницијативу и позив организатора поменуте Конференције, а тема је била помаци и напредак у овој области од Конференције која је одржана у 2013. години.

Шеф Одјела за елиминацију свих облика дискриминације учествовао је, као излагач, у раду научне конференције у Бихаћу, под називом: Босна и Херцеговина и Евро-атлантске интеграције (7. и 8. маја 2014. године). У стручном дијелу конференције учествовало је око 50 излагача, а представник Институције је представио рад под насловом: Заштита мањина у Босни и Херцеговини према међународним стандардима људских права. Радови свих аутора објављени су у зборнику радова конференције, а конференција је представљала добру прилику за стицање и размјену искустава о питањима везаним за заштиту људских права, европске и међународне стандарде, процес придруживања Европској унији те услове које је на том путу потребно испунити.

Представници Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине из Одјела за елиминацију свих облика дискриминације учествовали су 20.-22. маја 2014. године на тродневном семинару који је организован од стране Министарства правде и Министарства националне безбједности САД-а. Као организација домаћин означено је Међурелигијско вијеће БиХ. У раду скупа, такође, су учествовали представници ентитетских МУП-ова, тужилаштва, Мин. за људска права и избјеглице БиХ, представници вјерских заједница, Уставног суда БиХ, а представници Институције омбудсмена су кроз активно учешће информисали скуп о конкретним предметима и подацима из области вјерске и етничке дискриминације на основу Годишњих извјештаја о дискриминацији из претходних година.

Дана 14. јуна 2014. године, у просторијама културног центра „Инцел“ обиљежен је Међународни дан борбе против хомофобије и трансфобије у организацији бањалучког Удружења Квир Активиста, у сарадњи са Хелсиншким парламентом грађана Бања Лука, Центром за Младе КВАРТ и УНСА Гето. Поруча овогодишњег IDАНОТ Бања Лука 2014 је да само јачањем и ангажовањем самих припадника и припадница LGBТ заједнице може доћи до значајније промјене свијести јавности о LGBТ популацији те да без конкретног рада на видљивости није могуће очекивати драстичне промјене. Организатори су

изразили задовољство и захвалност због чињенице да је Институција омбудсмена била присутна на обиљежавању овог дана, нарочито због околности да су биле позване многе домаће институције које се нису одазвале.

Мисија OSCE-а у Босни и Херцеговини наставила је да пружа снажну подршку свим активностима Институције омбудсмена и у 2014. години. Дана 2. и 3. јула 2014. године организован је Квартални састанак Одјела за елиминацију свих облика дискриминације са представницима Мисије OSCE-а у БиХ, на тему „Запошљавање у јавном сектору у складу са пописом становништва из 1991. године.“ Током скупа је истакнуто да омбудсмени у свом раду и даље биљеже жалбе због дискриминације по етничком основу приликом запошљавања, но ипак то нису најчешћи облици дискриминације ради којих грађани подносе жалбе. Такође, презентовани су кључни предмети који су се односили на Анекс 7, а за које су омбудсмени БиХ издали препоруке.

Дана 2. и 3. септембра 2014. године представници Одјела и Теренских канцеларија омбудсмена присуствовали су кварталном састанку са представницима OSCE-а на Влашићу, на тему „Запошљавање у јавном сектору са нарочитим освртом на осигурање националног баланса према посљедњем попису становништва“, а дана 8. септембра 2014. године представници Одјела присуствовали су радионици у организацији OSCE-а, на тему „Права жена и родна једнакост“ у Сарајеву. Представнице Институције омбудсмена судјеловале су дана 15.10.2014. године на Антидискриминационом форуму у организацији OSCE-а у Мостару. Гости форума били су представници невладиних организација, Центара за социјални рад и Центра за пружање бесплатне правне помоћи. Представници Институције омбудсмена представили су рад Институције у предметима дискриминације, те упознали учеснике са мандатом и надлежностима Институције по појединачним жалбама грађана као и са карактеристичним предметима са подручја које покрива Канцеларија омбудсмена у Мостару. Уз подршку поменуте међународне мисије, представници Институције и Одјела за елиминацију свих облика дискриминације учествовали су и у промоцији Специјалног извјештаја о положају Рома у БиХ (Приједор, 11. новембар и Бихаћ 2. децембар). Посљедњи квартални састанак са OSCE-ом у 2014. години, одржан је у Чапљини (15. и 16. децембра) на тему усаглашавања и хармонизације поступања у свим предметима дискриминације као и стандардизацији препорука те провођењу претходног теста прихватљивости жалбе.

Дана 12. септембра одржан је састанак са представницама Медиа Центра тј. њиховом пројект координаторицом. Медиа Центар Сарајево подржава развој независног и професионалног новинарства у Босни и Херцеговини. Од оснивања, МЦ је организовао више од 230 тренинга које је похађало више од 2000 људи из БиХ и региона. Састанак је одржан на тему евентуалне будуће сарадње Медиа Центра и Институције омбудсмена.

Дана 18.09.2014. године, представници Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине из Одјела за елиминацију свих облика дискриминације су учествовали на једнодневном тренингу „Стратешко парничење у случајевима кршења људских права на основу сексуалне оријентације и родног идентитета“ у Сарајеву. Овај тренинг организован је у оквиру пројекта „Enhancing Lesbian, Gay, Bisexual and Trans rights in BiH in line with EU standards“, који финансирају Европска унија и Фондација Астраеа, а проводи Сарајевски отворени центар у сарадњи с Медиа Центром Сарајево. На радионици су учествовали запосленици Удружења „Ваша права БиХ“ и адвоката из БиХ (Бања Лука, Ливно, Сарајево). Циљ овог тренинга, како су навели организатори, је био упознати запосленике и запосленике организација и центара који пружају бесплатну правну помоћ, те адвокате

са циљевима и разлозима за вођење стратешке парнице у случајевима кршења људских права на основу сексуалне оријентације и/или родног идентитета.

Представници Институције присуствовали су дана 22.09.2014. године округлом столу одржаном у Сарајеву под називом, „Остваривање имовинско-правних захтјева жртава злочина почињених током рата-проблеми и перспективе“, TRIAL (Track impunity always). Генералне замјерке истакнуте су у погледу недостатка и системског рјешавања наведеног питања, застарјелости закона који регулишу ову област, првенствено Закона о облигационим односима и Оријентационих критерија о износу за утврђивање висине правичне новчане накнаде нематеријалне штете.

Дана 25.09.2014. године у Сарајеву, представници Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине из Одјела за елиминацију свих облика дискриминације, су учествовали на дводневној конференцији² Права LGBT особа на Западном Балкану: Да ли је могућ нови приступ?”. Конференцију су заједнички организовали Фондација Heinrich Böll, са партнерским организацијама Сарајевским отвореним центром и Фондацијом CURE, а у склопу пројекта Coming out! Заговарање и заштита права LGBT особа које финансира Европска унија, а у фокусу има стање људских права LGBT особа, не само у Босни и Херцеговини, него и у земљама региона. Конференција је одржана под покровитељством Институције омбудсмена.

Дана 29. септембра 2014. године у просторијама Институције омбудсмена у Сарајеву одржан је састанак са Повјереницом за заштиту равноправности Србије која је посјетила Институцију и размијенила искуства у области борбе против свих облика дискриминације. Закључено је да постоји простор за јачање регионалне сарадње и размјену искустава ове двије институције у области борбе против свих облика дискриминације коју у будућности треба и конкретизовати.

Дана 22.10.2014. године у Брчком је организован округли сто на тему „Институционална заштита LGBT особа у регији и БиХ“ на којем су као панелисти учествовали представници Институције омбудсмена за питања дискриминације, Правобранитељица за равноправност полова из Републике Хрватске и Повјереница за заштиту равноправности из Републике Србије. Циљ организовања оваквог скупа је да институције за заштиту равноправности из региона, заједно са другима прогресивним друштвеним снагама, државним органима, организацијама цивилног друштва, са медијима који су природни савезници у борби против дискриминације, раде и дјелују како би дискриминацију смањивали, укључујући и заштиту права LGBT особа.

Дана 26. новембра 2014. године, у згради заједничких институција одржан је Консултативни састанак са пружаоцима услуга у областима превенције и заштите родно заснованог насиља. Састанак су организовали Агенција за равноправност полова и УН Вомен БиХ, а у склопу међународне кампање “16 дана активизма против насиља на основу пола” у оквиру заједничког пројекта “Основна студија о услугама за превенцију и борбу против родно заснованог насиља”.

Дана 19.11.2014. године у Сарајеву, у организацији Европске комисије за борбу против расизма и нетолеранције (ECRI) и Институције омбудсмена за људска права БИХ организован је Округли сто “Борба против расне дискриминације и нетолеранције у БиХ.” Поред бројне делегације на највишем нивоу из Институције омбудсмена, у раду округлог

стола учествовали су представници Министарства за људска права и избјеглице БиХ, представници ЕCRI-ја, ентитетских министарстава образовања, судова, невладиних организација, Регулаторне агенције за комуникације, Савјета за штампу, амбасада, центара за едукацију судија и тужилаца и представници различитих међународних организација. Округли сто је био посвећен провођењу препорука ЕCRI-ја упућених Босни и Херцеговини, питању институционалне заштите од дискриминације, говору мржње и елиминацији дискриминације у области образовања. Рад скупа пратили су бројни домаћи медији, а нагласак је стављен на позитивне помаке које је Босна и Херцеговина направила у испуњавању обавеза које произлазе из њеног чланства у Савјету Европе.

Дана 4 и 5. децембра 2014. године у Бања Луци је одржана конференција на тему: Утицај ЕУ интеграција на поштовање и заштиту људских права LGBT особа. Представник Одјела учествовао је у својству панелисте и говорио о искуствима у раду на предметима дискриминације LGBT особа. На конференцији је, између осталог, истакнуто, да је Институција омбудсмена једна од ријетких којој припадници ове популације могу вјеровати, јер им досадашња обраћања другим органима за провођење закона, нису донијела конкретне резултате.

Дана 11.12.2014. године представници Институције учествовали су на конференцији у Бања Луци на тему „Како постићи ефикасну заштиту жена од дискриминације у институцијама / установама“ Дискусија је организована од представника Иницијатива и цивилних акција у партнерству са Удружењем „Земља дјеце“ Тузла. На конференцији су презентовани резултати пројекта упознавања жена са њиховим правима и то жена у руралним подручјима. Истакнуто је да је обучено много мање жена него што је планирано, да се велики број жена није појавио. Запажен је велики ниво непознавања наведених закона, жене су истакле да је једна од препрека менталитет жена у руралним срединама. Закључено је да је потребно радити на подизању свијести грађана, посебно угрожених категорија, одржавати семинаре, тренинге, едукације на којима би се упутили коме и на који начин да се обрате у случају дискриминације.

У периоду извјештавања, представници Одјела за елиминацију свих облика дискриминације су вршили мониторинге суђења и дисциплинских поступака, посјете терену у циљу промоције, активности посредовања између страна с циљем споразумног рјешавања спора углавном у јавним установама, у области здравства и образовања. Промоција рада Институције на сузбијању дискриминације вршена је и путем саопштења за радиоемисије и тв-емисије, гостовањем у емисијама и давањем изјава, путем достављања информација различитим научно-истраживачким центрима у земљи и иностранству, одговора представницима штампе, омогућавањем приступа информацијама заинтересованим странама, као и достављањем попуњеног упитника Министарству за људска права и избјеглице БиХ у вези са статистикама дискриминације на основу пола и сексуалне оријентације.

ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

У претходним годишњим извјештајима о раду Институције и Одјела за елиминацију дискриминације наведена су и детаљно образложена ограничења финансијских и кадровских капацитета Одјела која имају утицаја на провођење законом повјерених активности и ситуација се, у том погледу, није промијенила ни у 2014. години, а као позитивни помаци у односу на претходну, 2013. годину, могу се навести кораци предузети

од стране Министарства за људска права и избјеглице БиХ на успостављању јединствене базе података о предметима дискриминације и зачетак судске праксе што је подробније образложено у претходним поглављима овог Извјештаја.

Суштински изазов у раду Институције представља сама недореченост Закона о забрани дискриминације јер је чланом 7. предвиђено да је Институција омбудсмена „централна институција за заштиту од дискриминације,“ али остаје нејасно шта то подразумева, односно у којој мјери су други органи и институције дужни поштовати налазе омбудсмена, што нпр. са судовима тренутно није случај. У пракси се дешава да поједини судови не поштују став омбудсмена утврђен Препоруком да је лице било жртва дискриминације,⁹ што може обесхрабрити вјеру у ефикасност правних лијекова који стоје на располагању жртви.

Омбудсмени БиХ посебно желе да укажу на нужност осигурања примјене члана 24. став 2. Закона којим је прописано да ће сви закони и општи прописи бити усаглашени с одредбама овог закона у року од годину дана од дана његовог ступања на снагу. Дакле, неопходно је да сви органи извршне и законодавне власти на свим нивоима схвате значај наведене одредбе и што прије приступе анализи закона и општих прописа из своје надлежности у циљу усклађивања тих аката са Законом о забрани дискриминације.

Члан 16. Закона о забрани дискриминације предвиђа могућност да Институција омбудсмена учествује као трећа страна на страни лица која су жртве дискриминације у судским поступцима, али није јасно да ли у својству „умјешача“ или „пријатеља суда“ што подразумева различит степен укључености у процес. Ради наведеног, Институција омбудсмена планира да продуби сарадњу са невладиним организацијама, у домену стратешког парничења, а у складу са одредбама Закона о забрани дискриминације.

Омбудсмени коначно констатују да је сарадња са институцијама на свим нивоима власти више формална, док за потпуно провођење препорука и даље недостаје воља на страни одговорних јавних органа. У погледу одговарања на дописе и пружања тражених информација, сарадња са институцијама на свим нивоима власти је готово задовољавајућа, али број испоштованих препорука, нарочито оних којима се мериторно утврђује повреда права или закона на штету појединца, је на незавидном нивоу. Институција омбудсмена је превентивни механизам заштите људских права, а поштовање њених препорука је, првенствено, у интересу органа јавне власти јер представља најбољу гаранцију да неће доћи до скупих и штетних процеса и накнада против државе по пресудама домаћих судова и Европског суда за људска права у Стразбуру.

⁹ што се у 2013. години односи на Општински суд у Завидовићима, а у 2014. години на Општински суд у Ливну

АНЕКС I ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ПРЕПОРУКА У ОБЛАСТИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Број препоруке	Број предмета	Упућен органу	Повреда права	Датум издавања препоруке	Реализација	Примљен одговор
П-1/14	Ж-СА-06-788/13	КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ, УПРАВНИ ОДБОР	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	6.1.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-2/14	Ж-СА-06-737/13	МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА, КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ШУМАРСТВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	6.1.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-20/14	Ж-СА-06-506/13	МИНИСТАРСТВО КОМУНИКАЦИЈА И ПРОМЕТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	18.2.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-26/14	Ж-СА-06-895/12	ЈУ "ЦЕНТАР ЗА СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈУ" САРАЈЕВО, УПРАВНИ ОДБОР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	18.2.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-37/14	Ж-БЛ-06-365/12	ОПШТИНА ЗЕНИЦА, СЛУЖБА ЗА ОПШТУ УПРАВУ И СТАМБЕНЕ ПОСЛОВЕ МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ПРОМЕТ И КОМУНИКАЦИЈЕ И ЗАШТИТУ ОКОЛИНЕ ЗДК	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-14 - НА ОСНОВУ ПОЛИТИЧКОГ ИЛИ ДРУГОГ УВЈЕРЕЊА	10.3.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-38/14	Ж-БЛ-06-115/14	РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	10.3.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-54/14	Ж-ЛИ-06-34/14	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ХЗ ХБ ДД МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-16 - НА ОСНОВУ ЧЛАНСТВА У СИНДИКАТУ ИЛИ ДРУГОМ УДРУЖЕЊУ	2.4.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-55/14	Ж-СА-04-1020/13	УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	7.4.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-68/14	Ж-БЛ-06-192/14	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИЊИХ ПОСЛОВА КАНТОН 10 ЛИВНО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	8.4.2014.	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-69/14	Ж-СА-06-317/14	СКУПШТИНА КАНТОНА САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	8.4.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-75/14	Ж-СА-06-992/13	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	8.4.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-77/14	Ж-СА-06-1331/13	МИНИСТАРСТВО ПРОМЕТА И КОМУНИКАЦИЈА ФБИХ Н/Р МИНИСТРА МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	8.4.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-83/14	Ж-СА-06-187/14, Ж-СА-06-318/14	МИНИСТАРСТВО СИГУРНОСТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	15.4.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-84/14	Ж-СА-06-280/14	КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	18.4.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

п-95/14	ж-бл-06-216/14	АГЕНЦИЈА ЗА БАНКАРСТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	19.5.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-96/14	ж-бл-06-209/14	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	19.5.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-97/14	ж-бл-06-164/14	ЈУ ОШ "ПЕТАР КОЧИЋ" МРКОЊИЋ ГРАД	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	22.5.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-98/14	ж-бл-04-253/14, ж-бл-06-190/14, ж-бл-06-292/14	СРЕДЊОШКОЛСКИ ДОМ БАЊА ЛУКА Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА УПРАВНОГ ОДБОРА Н/Р ПЕДАГОШКОГ САВЈЕТА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-01 - УЗНЕМИРАВАЊЕ И 10 - РАДНИ ОДНОСИ	19.5.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-99/14	ж-бл-06-568/13	УПРАВНИ ОДБОР ТРИГЛАВ ОСИГУРАЊА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	19.5.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-102/14	ж-са-06-199/13	АГЕНЦИЈА ЗА ПРИВАТИЗАЦИЈУ У БОСАНСКО-ПОДРИЊСКОМ КАНТОНУ, УПРАВНИ ОДБОР ГОРАЖДЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	20.5.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-121/14	ж-бл-06-178/14	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО / МИО САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	11.6.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-129/14	ж-са-06-442/14	ДИРЕКЦИЈА ЗА КООРДИНАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ ТИЈЕЛА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-01 – УЗНЕМИРАВАЊЕ	12.6.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-130/14	ж-са-06-179/14	ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	13.6.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-135/14	ж-бл-06-350/14	ЖАЛБЕНИ САВЈЕТ САВЈЕТА МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	17.6.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-136/14	ж-са-06-511/14	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА БОСАНСКО-ПОДРИЊСКОГ КАНТОНА, УПРАВА ПОЛИЦИЈЕ ГОРАЖДЕ Н/Р ПОЛИЦИЈСКОГ КОМЕСАРА ГОРАЖДЕ, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА БОСАНСКО-ПОДРИЊСКОГ КАНТОНА Н/Р МИНИСТРА ГОРАЖДЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	18.6.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-144/14	ж-бл-06-139/14	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ТУЗЛА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	29.7.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-153/14	ж-бл-06-401/14	ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ТРЕБИЊЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	1.8.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-156/14	ж-бл-06-178/14	КАНТОНАЛНИ СУД САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	26.8.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-174/14	ж-са-06-804/14	КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ Н/Р ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	15.9.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-176/14	ж-бл-06-40/14	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	11.9.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-177/14	ж-бл-06-55/14	ОПШТИНА ЈАЈЦЕ ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ХРВАТСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ХЕРЦЕГ-БОСНЕ ДД МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	16.9.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

п-192/14	Ж-БЛ-06-357/14	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	16.9.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-223/14	Ж-СА-05-657/14	ДРЖАВНА АГЕНЦИЈА ЗА ИСТРАГЕ И ЗАШТИТУ БИХ, РЕГИОНАЛНИ УРЕД ТУЗЛА Н/Р НАЧЕЛНИКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	29.10.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-224/14	Ж-СА-06-817/14	ДРУГОСТЕПЕНА ДИСЦИПЛИНСКА КОМИСИЈА ЗА ОРГАНЕ УПРАВЕ У ФБИХ Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА ДРУГОСТЕПЕНЕ ДИСЦИПЛИНСКЕ КОМИСИЈЕ, КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ПОЛУОТВОРЕНОГ ТИПА САРАЈЕВО Н/Р ДИРЕКТОРА, Н/Р ЗАМЈЕНИКА ДИРЕКТОРА, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ Н/Р МИНИСТРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	29.10.2014.	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-226/14	Ж-СА-06-890/14	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БОРАЦА И ИНВАЛИДА ОДБРАМБЕНО-ОСЛОДОДИЛАЧКОГ РАТА САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	29.10.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-237/14	Ж-БЛ-06-640/14	ПЕКАРА „ФЈОЛА“ ГРАДИШКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	6.11.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-249/14	Ж-СА-06-947/14	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО Н/Р ОПШТИНСКОГ НАЧЕЛНИКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	28.11.2014.	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
п-251/14	Ж-СА-06-665/14, Ж-СА-06-843/14	ОСНОВНА ШКОЛА „САФВЕТ-БЕГ БАШАГИЋ“ САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ И 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	1.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-258/14	Ж-СА-06-487/14	ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БИХ САРАЈЕВО	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	1.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-260/14	Ж-СА-06-1009/14, Ж-СА-06-1042/14, Ж-СА-06-1043/14, Ж-СА-06-1044/14, Ж-СА-06-1073/14, Ж-СА-06-944/14	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	01 – ДИСКРИМИНАЦИЈА	1.12.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-273/14	Ж-МО-06-67/14	КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ПОЛУОТВОРЕНОГ ТИПА МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-13 - НА ОСНОВУ ВЕЗЕ СА НАЦИОНАЛНОМ МАЊИНОМ	3.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
п-281/14	Ж-СА-06-934/14	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО, УПРАВА ПОЛИЦИЈЕ Н/Р ПОЛИЦИЈСКОГ КОМЕСАРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	11.12.2014.	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
п-286/14	Ж-СА-06-1176/13	УНИВЕРЗИТЕТСКО КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	11.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-298/14	Ж-СА-06-471/14	ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА БИХ САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-09 - НА ОСНОВУ ЈЕЗИКА	17.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-323/14	Ж-БЛ-06-553/14	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И ОМЛАДИНЕ КАНТОНА САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-18 - НА ОСНОВУ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА И ПОЛА	30.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-324/14	Ж-БЛ-06-743/14	ЈУ ДОМ ЗА ДЈЕЦУ И ОМЛАДИНУ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА „РАДА ВРАЊЕШЕВИЋ“ БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 – МОБИНГ	30.12.2014.	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ